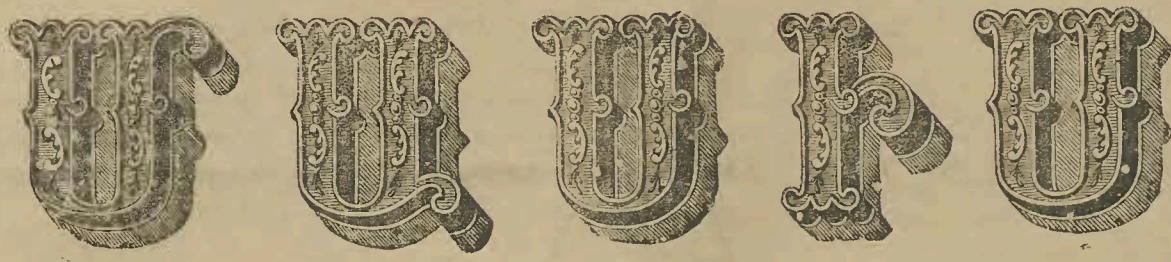

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին և Պայուսի համար 8 ՄՆՃ.
Գաւառաց 40 ՄՆՃ.
Վեցամս. և Պայուսի 4 ՄՆՃ.
Գաւառաց 5 ՄՆՃ.
Օտար երկրներու 50 Պր.
Մանուցման տողը մէկ անգամի հա-
մար 3 զուրուշ, երկու անգամի հա-
մար 2 զուշ է. աւելի անգամներու
համար զատ սահմանափակ չկը-
լայ :
Խրաքանչիւր թիւ 40 վարա պղինձ :

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Գործը գնացած լրացրաց ճանաչող
ծախքը խմբագրութեան վրայ է :
Լրացրաց վերաբերեալ նախա-
կամ որ և ինչ գրութիւն խմբագր-
—Տնօրէնին պիտի ուղղուի : Գալա-
թիա Սանտրոքճըլար Հաստիսի թիւ
198, Նոյն թիւն : Մասին գրասեն-
եակը :

Հանգու ծախքը չվճարուած նա-
մակ չընդունուիր :
Չտուած նախաճի, յող ուսած, և
եւ չեն տուիր :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 16 ՄԱՐՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Օսմանեան լիւրան լրջմագրամով
մինչև հազար հարիւր զուշ երկուք ե-
տե, նորէն մինչև վեց հարիւր յի-
սուս ինչու, անշուշտ Պորտայի գործ-
դաւթեանց միջոցաւ : Կայսերական
դաւթեանց Ղալաթիայէն յուլիսի սկիզ-
բը վճարելու պայմանաւ երկու հա-
ւար հազար լիւրայի փոքր փոխառու-
թիւն մ'ընելու զբոյցը կը լսուի, ո-
րուն 150 հազարն հին պարտուց փո-
խարէն պիտի հաշուի և միայն 50000ը
կանխիկ պիտի առնուի եղբ' լրջմա-
գրամին արժէքը բռնելու համար :
Ուստի այս փոքր փոխառութիւնը դեռ
չկատարուած ոսկիին տարբերութեան
անկումն հաստատուն չկրնար լինիլ,
հետեւաբար հասարակաց վստահու-
թեան կտտարեւապէս վերագաւառա-
լու միջոցները կը պակսին :

Յունաստանի կառավարութիւնը
պաշտօնապէս ծանուցեր է տէրու-
թեանց իրենց զայի բանակցութեանց
խոսքը, տէրութիւններն ալ ազդու
միջնորդութեան մ'եղանակին վրայ
կը խորհին եղբ' : Բայց այս միջնոր-
դութիւնն ինչպէս « ազդու » պիտի
լինի, առ այժմ անհասկանալի կը լը-
ւի : Միաբան գործողութիւն մ'ան-
գործադրելի է գրեթէ վեց տէրու-
թեանց կողմէն, քանզի կան տէրու-
թիւնք որք բոլորովին միջամտու-
թեան դէմ են : Իսկ եթէ « ազդու »
ընելով միաբանութեամբ յորդոր կը
նշանակէ, Բ. Գուսն ալ աղաւթ է իւր
չափուց համեմատ շարժելու : Այս
պարագայի մէջ Հելլենական խնդիրը
նոր յուզմանց առիթ կրնայ տալ ա-
յլըստամբութեան եղանակաւ : Միւս
կողման Սլաւոնացիք կը պարտա-
տին ամենայն զօրութեամբ գիւնադ-
րել և չթողուլ որ Եսլաւոս ամբողջ Յու-
նաստանի ձեռքն անցնի : Այս ժողո-
վրդական տարեւադ մէջ բաղխումը
կրնայ անախնալ դէպքեր ծագեցնել
Ուստի խնդիրը խիստ չփոթ է և վի-
ճակն անստույգ : Անգղիական թայմը
լրագրին կարծեօք տէրութիւնը Հել-
լենական խնդիրն իրաւարարութեամբ
պիտի կարգադրեն եղբ', հաւանա-
կանաբար Եանեան թուրքիոյ թող-
լով : Ուրիշ կողմերէ ևս չփոթու-
թեան նշաններ չեն պոկուիր : Ուստի
կը յայտարարէ թէ մինչև որ պատե-
րազմական սուգանքը չվճարի, Պալ-
քաններէն իւր զօրքը չկրնար ետ քա-
շել, և Արեւելեան թուրքի մէջ բա-
րեկարգութիւնը պահպանելու հա-
մար Եւրոպական խառն զօրք դուրս-
լու առաջարկութիւն կրնէ եղբ' :

Կրուի թէ տէրութիւնը պատաս-

խաներ են որ եթէ Բ. Գուսն հաւա-
նութիւն տայ, իրենք չեն հակառա-
կիր այս առաջարկութեան : Բայց Բ.
Գուսնն արուած կամ արուելիք պա-
տասխանը յայտնի չէ : Վաղը լը-
րագրի կրնէ թէ Բ. Գուսնը գիտնա-
լով որ եթէ այս խնդրոյն մէջ մինակ
մնայ, Պալքանի դաշնադրութեան տրա-
մագրութիւնները գործադրելու հա-
մար նոր պատերազմ մ'աշն առնու-
պիտի հարկադրի և 'ի վերջոյ վերը-
տին անիրաւ պիտի հանուի, հաւա-
նական է որ Եւրոպական զօրաց Արե-
ւելեան թուրքի մոտեւուն չհակառա-
կի : Որովհետեւ յայտնի է թէ Արեւելեան
թուրքի Պալքանը, որ ընդհանրա-
պէս զինեալ են, երբեք թող չպիտի
տան Օսմ. զօրաց Արեւելեան թուրքի
մանելուն կամ Պալքաններն երթա-
լուն : Հետեւաբար Բ. Գուսնը կամ
Ռուսական դրաման երկարաձգմանը
պիտի հաւանի, կամ Եւրոպական
զօրաց Արեւելեան թուրքի մանելուն :
Ինչպէս կը տեսնուի, Արեւելեան
թուրքի խնդրոյն այսպէս ծանր կեր-
պարանք մ'ստանալուն պատճառ-
ով լրարաց շարժումներն են, քանզի
ոչ միայն Օսմանեան զօրաց և պաշ-
տօնատարաց Արեւելեան թուրքի մը-
նելուն գիւնադրելու կը պարտա-
ւին, այլ և Մակեդոնիոյ մէջ սպլը-
տամբութիւն հանելու կաշխատին :
Ռուսիոյ Սլաւոն մասնախորհուրդ-
ներէն օգնութիւն և զէնք ստանալով
Անգղիոյ խորհրդարանին մէջ Լորտ Սա-
լիսթըրի ըրած յայտարարութիւնը
միտքերն անգործելու չկրնար ծառա-
յել, քանզի ըստ որ եթէ Պալքանի
դաշնադրութիւնը գործադրի Ռուսիոյ կող-
մէն, Վեհ. Սուլթանն իրաւունք կ'ու-
նենայ իւր դաշնակիցներէն օգնութիւն
խնդրելու, և դուրսէն այն ատեն անգ-
ղիական նաւատորմն ոչ միայն Մար-
մարա դաւանայ, այլ և Սև ծով երթոյ :
Այս բոլոր խօսքերէն վիճակը պարզել
անկարելի է : Անգղիոյ երաւմից նա-
խարարը ծանոց թէ Եղիպտոսի մէջ
սաղնապը կը շարունակէ, բայց չկը-
նար դեպքանական գրութիւններն հա-
ղորդել : Այս խնդրոյն վրայ Գաղղիոյ
և Անգղիոյ միջև կատարեալ համաձայ-
նութիւն կը տրեմ եղբ' : Ասկէ կրնայ
հասկնալ որ Եղիպտական գործերն
ալ չփոթ վիճակի մէջ են, և ամեն
կողմէ ապագայ չփոթութեանց նշան-
ներ կը տեսնուին :

Գաղղիոյ մէջ նախարարական փո-
փոխութիւն մը մօտալուտ կը թուի :
Վերջին լրջմագրութիւն առնուած դաղ-
ղիական լրագրիւր կը ծանուցանեն
թէ Պ. Վատինիլթօն նախարարաց խոր-
հրդոյ նախագահի մը հարկ եղած
ճարտարխօսական աղեկցութիւնը չու-
նենալով աղպային ժողովոյ մէջ, որո-
շեր է պաշտօնէն հրաժարիլ : Հան-
րապետութեան նախագահ Պ. Ժիւլ

Կրէյլի, ինչպէս նաև նախարարներէն
ունենք, շատ աշխատանք են Պ. Վա-
տինիլթօն համազօրութեան որ գէթ արտա-
քին գործոց նախարարութիւնը չլը-
ղու, բայց Պ. Վատինիլթօն չուղեր ե-
ղբ' ընդունիլ այս առաջարկութիւ-
նը, և բարոյի գործէ քաշուելու
գիտաւարութեան վրայ կը պնդէ :
Թէպէտ անցեալ օրն Հալապի հեռա-
գիր մը սուտ կը հանէր Պ. Վատինի-
լթօնի հրաժարիլ ուղերուն լուրը, այ-
սու ամենայնիւ իրողութիւնը բոլո-
րովին տնհաւանական չլուի, որով
հետեւ Պ. Վատինիլթօն Գաղղիոյ նա-
խարարաց խորհրդին նախագահ լի-
նելէն 'ի վեր ընդհանրապէս կարծիք
կար թէ այս նոր պաշտօնը չէր յար-
մարել իրեն :

Կրուի թէ Պ. Վատինիլթօն հրա-
ժարած ժամանակ, դատական նա-
խարար Պ. Լը Բոայէ նախարարաց խոր-
հրդոյ նախագահ պիտի լինի անոր
տեղ, իւր արդի պաշտօնն ալ պահե-
լով : Իսկ արտաքին գործոց նախարա-
րութեան պաշտօնը Կ. Պալալ Գաղղի-
ական դեսպան Պ. Յուրիէի պիտի
յանձնուի, որ միանգամայն ծերակու-
տի անդամ է : Թէ այս զրոյցները մին-
չեւ ո՞ր աստիճան ճշմարիտ են, քիչ
օրէն անշուշտ կը հասկնուի :

Հնդկաստանէն եկած լուրերուն
նայելով Պիրմանիոյ խնդիրը կարեւ-
րութիւն ստանալու վրայ է : Կերեի որ
Հնդկաստանի փոխարքայ Լորտ Լիթ-
թըն Պիրմանիոյ վրայ քաշելու պիտի
հարկադրէ Հնդկաստանի հետ միա-
ցընելու նպատակաւ, որուն մեծ փա-
վար կայ կալիփթայի մէջ :
Պիրմանիա իւր արդի անկախ վի-
ճակին մէջ կատարի խնդրէ մը կա-
ռավարութեամբ, ինչպէս է նոր թագա-
ւորը, մասհոգութեան աղբիւր մ'ե-
ղած կերեի Հնդկաստանի անգղիա-
կան իշխանութեան համար : Անգղի-
ոյ լրագրաց խօսքին նայելով, Պիր-
մանիոյ հետ պատերազմը գիտարու-
թիւն չնեղակայել. 5—6000 եւրոպա-
կան զօրք իրովին կը բաւեն : Բայց
երկրին տիրելէ ետեւ պէտք է զօրք
դնել անդ : Սրովհետեւ այն ժամանակ
Հնդկական Անգղիա ընդարձակ առ-
րածութեամբ սահմանակից կը լինի
Չինաստանի, ուստի անմիջապէս բա-
ղում Չինացի դաղթականք Պիրմանիա
պիտի գիւնէ :

Ոչխանաստան պատերազմն ալ կե-

րագրը մէկ միլիոն 395 հազար լիւր
բաց ցոյց կուտայ : 1877 էն 'ի վեր'
Հնդկաստանի դաւանութեան պարտքը 15
միլիոն լիւրա աւելցած է : այս օրերս
այ 5 միլիոն լիւրայի նոր փոխառու-
թիւն մը կը ծանուցուի :

Բեդրոպուրիէն եկած հեռագիր
մը կը ծանուցանէ թէ մարտի 10 ին
ու 11 ին օրերը Թէհրանի մէջ բուսն
երկրաշարժ մ'ընելով քաղաքի շէն-
քեր կործանել, և 1400 հոգի փա-
տակաց ներքեւ թաղուել են :
Նոյն քաղաքէն եկած ուրիշ հե-
ռագիր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ մարտ
23 ին օրը Նեփոս գետին եղբ' ձիա-
ւոր մարդ մ'ատրճանակ պարտք է
կայսեր բարձր օստիկանութեան գը-
լու Տրէլթէլէն զօրավարին վրայ :
Բայց չէ կրցեր զարնել, և փախել
անյայտ եղբ' :

Նոյն հեռագիրը կը ծանուցանէ
նաև թէ Տօնուքիթ—Քօրսաքով իշ-
խանին հրահանգ գնացել է որ Պուլ-
զարաց ազգային ժողովին աշխատու-
թիւնները փոթայնէ, որպէս զի Սահ-
մանադրութեան յօդուածոց վրայ վի-
ճարանութիւնն աւարտի և իշխանն
ապրիլ 15 ին ընտրուի :

Գեր. Հասուն Բ. Գրան Պէրլովով վե-
րահաստատեցաւ պատրիարքութեան
պաշտօնին մէջ : Ահա հոգեւոր գլուխ
մը որ առանց ազգային ընտրութեան
յաթու կը բազմի, և ժողովրդեան մէջ
մասն Հոսով հնազանդելու համար դին-
քը կընդունի : Հոսովական եկեղեցի-
ք ժողովրդական իրաւունք չճանչեր,
հետեւաբար զայն պաշտպանողներն
այժմ առանց հոգեւոր գլխի կը մնան :
Հայաստանեայց եկեղեցին ժողովրդա-
կան իրաւանց վրայ հիմնեալ է, և իւր
հոգեւոր գլուխներն ուղղակի ժողո-
վրդական ընտրութեամբ կը կարգը-
ւին : Այս այնպիսի մեծ բարեք մ'է
զոր միայն ազատութեան սիրահար-
ները կրնան դնահատել : Բայց ուս-
միկն այսպիսի բաներ չգիտեն : Թէ և
քառորդ դարէ 'ի վեր միաբերը խիստ
մեծ յառաջգիւնթիւն ըրին, հաւա-
նական է որ Գեր. Հասուն Հոսովի
սխալմանց հետեւելով իւր հին ընթաց-
քը բռնէ Հայոց մէջ Հոսովականու-
թիւնը տարածելու համար : Աղբային
Պատրիարքարանն այս պարագայիս
մէջ մեծ աշարժութեան պէտք ունի :
Գերագործարար Ս. Պատրիարքին հրա-
ժարականը պատրիարքարանն անկեր-
պարան վիճակի մէջ դրած է, և իրա-
ւամբ կրնայ վախճուիլ որ այս տար-
տամ վիճակի աղբիւր բարոյապէս նոր
միաներ չտայ : Ուստի աղբային աշ-
խարհական վարչութիւնն և հոգեւոր
իշխանութիւնը կարգաւարեալ վի-
ճակի մէջ գնելու պէտքն անհրա-
ժեշտ կըրնի :

Երկուստ 15/27 փետր. 1879

... Խմբագիր

Քիւրտստանի վերջին ապստամբութեան հեղինակ Պետերիսան պէյի ձերբակալեալ 2 որդիքն, Հիւսէյին և Օսման պէյերն, իրենց եղբոր Պէշ-ըի պէյի առաջնորդութեամբ մայրաքաղաքէ գալու վրայ ըլլալով յուն վար Զինն ժամը 1/1 միջոցները ընդհանգրութեամբ քաղաքս հասան, ու ըստ համար հասարակութենէն բաւական բազմութիւն մը հետեւեալ քաղաքը ի սեռ ելած էր: Հիւսէյին և Օսման պէյերն հեռագրական պաշտօնատուէն ընդհանգրութեամբ դըր-ւեցան: Նոյն գիշեր խալիլ պէյ յերեւելոյ մը տուաւ ուղեկից զորաց, ընդորս նաև Պէշըի պէյին: Սոյն միջոցին մասնաւոր ջանք մ'եղաւ որ Հիւսէյին և Օսման պէյերն ալ յիշեալ երկուքին ներկայ գտնուին: սակայն կառավարութեան կողմէ չմոյլարար-ւելով՝ գիշերը յիշեալ 2 պէյերսն մարդոց մէջ դըրգութիւն և ապառ-նալիք երևցան, որոյ վրայ զինուորական պաշտօնարանէն խումբ մը զօրք գալով անդորրութիւնը հաստատեցին: Նոյն պէյերս յունվ. 27ին քաղաքէս մեկնեցան դէպ ի Կ Պօլլա:

Նախորդ ամիս մէջ քաղաքիս Հայր — Արաբաճաճ ըստած թաղը թուրք ընտանիք մը աղբեղումիւն բանեցնելով՝ դրացի Հայ ընտանիքէ մը ձեռք մը սակեղէն զարդ կը ճարէ միւս օրը գարձնելու խոստմամբ: սա կայն 1-2 օր անցնելէն վերջը, երբ սակեղէն զարդը կը պահանջուի թուրք ընտանիքը կը յայտնէ թէ չպիտի ետ գարձնէ զայն, իւր գրամական պիտու-յից համար ծախելու ստիպուած ըլ-լալով: Սոյն գէտը կը ցուցնէ թէ քրիստոնէից ընչից պահպանութիւնը որ աստիճան ապահովութեան մէջ է հոս:

Ամսոյ մէջ գիշեր մը քաղաքիս խառնուրդը քան պարտէզներուն մետ երկու ճանրորք սպաննուեցան: Ծաւալի է ըսել որ ոստիկանական բարեկարգութեան չդրութեան արդիւնքն անշուշտ այսպիսի տխուր դէպ-քեր պիտի լինի:

Երէկ Սեւեղիկէն հեռուեալ ցաւա-լի տեղեկութիւնն ստացայ:

Քանի մ'օր առաջ քանի մը թուրքեր գիշեր ատեն Հայու մը տան դուռը կը կոտորեն և ներս խուփելով կուղապու ընելու կը ձեռնարկեն: տան բնակիչներէն ծաղկահասակ Հայ երիտասարդ մը գիտողութիւն կընէ թէ բրաճնին իրաւունք չէր: ասոր վրայ թուրքերը հրացան պարսկով դըժբաղդ երիտասարդն արհեստաւոր կը ձգեն ու խոյս կուտան, որն որ քանի մը ժամ վերջը իւր մահկանայուն կը կընէ: Ծաւալի է ըսել թէ դժբաղդ երիտասարդն ամուսնանալու հանգեր ձեռք ըլլալով հարսանեկան պատ-րաստութիւն եղած էր, որն որ այս տխուր դէպքով ի գերեկ կընէ: Եւ ո՞ գիտէ, հրապարակի վրայ կեցած ներքէն զատ՝ երկրին այլ և այլ խոր-չերը քանի՞ դժբաղդ Հայ արարածներ այս տեսակ քսաններ իւրաքարու ստիճանց դո՛հ գացած են ու կերթան, ոյց արեան գէտքեր չունին պատե-հոյթիկ իրենց չիթերը գոնէ ժան-գոտ գրչաւ մը մատ մը թղթի վրայ գործմեղ:

Գ. Կ. Ռ.

Թ. Գ. Ասիական բարենորոգմանց նկատմամբ իւր գրած նամակաւ ծա-նուցեալ Անթիպիլի գօլէճին նախա-գահ Ամերիկացի Պ. Թրօպըրի (որոյ կարծեաց քննադատութիւնը Մոսկ-սի 2236 թուոյն մէջ կարդացի), քաղաքս եկաւ: Սոյն ուղեորութեան պատճառը գեալ չիմացայ: (Նոյն)

Պօքան 3 մարտ 1879.

... Խմբագիր Տէր.

Մեր հարուածը ծանր եղաւ, ո՞վ Հա-յեր, և կիծաղին, նաև տեսական, ա-նոր համար պէտք է ձայն վերցնել, լամբ, ողբամբ, ցուցնել վերքերնիս, և խնդրել սպեղանի, դուրս և մարդա-սիրութիւն: Բայց յորմէ՞, օտարէն թէ Հայէն. ըստ իս՝ աւելի Հայէն՝ քան թէ օտարէն, քանզի օտարը միշտ օտար է: այսօր երբ լսէ՞ կը կիծայ, բայց կիծողը չուտ կ'անցնի և կը մտնայ: վասն զի իւր մարմնոյ վրայ վերք չունեցաւ, և հա-րուածն իրեն չարտակեց:

Հայը Հայուն պէտք է դուրս և մար-դասիրութիւն ցուցնէ: որովհետեւ մէկ լեզուէ ու կրօնքէ բազկացեալ մէկ դե-դաստան, մէկ ընտանիք և մէկ մարդիկ են, որչափ հեռու ալ բնակին իրարմէ: Ո՛հ, ո՞րք են Հայերն, ո՞րք կը բնակին. — հոն Հայոստան, Հայոց լեռներուն և դաշտերուն մէջ, Արեւելեան Եւրասիական դրախտին մէջ: Բայց այժմ հարստանք Ախեմենի պէտքը մէջ, ուր երբեմն դու ևս կը բնակիր, բայց չկրցիր ծովել, և տո՛ր քաղցիր:

Ա՛հ, ի՞նչ կեանք կը վարեն մեր եղ-բարքն և համագիրք իրենց բուն հողին վրայ: Ի՞նչ կեանք պիտի վարեն. ի՞նչ ըսել է կեանք. անոնք բնական կերպով հողէ բուսած մարդիկն են զիտես թէ, և քաղաքներու և աւաններու մէջ կը բը-նակին: ունին հողեր, արաւեր, զորս կը մշակեն. ցորեն, գարի, ոսպ կը սեր-մանեն, կը քաղեն կամ կը հնձեն, և ի-րենց շտեմարաններուն մէջ կը ժողվեն: ոչխար, կով, եղն կը պահպանեն, ու բոցնով լեռներ, ձորեր կը ծածկուին: որոնց սէրն ու մածուկ, կաթն ու պա-նիր կուտեն ամբողջ տարին և կը լիանան և բուրդը կը հաղին:

Լաւ. ըսել է որ բաւական հասարա-կացութեան մէջ մեղուաց հասարակա-պետութեան պէս. ծաղկանց վրայ թա-ւելով անուշ և քաղցր հիւթեր կը ծծեն, որով իրենց բնիկ մեղով կը լեցնեն՝ թէ՛ իրենց և թէ՛ հասարակաց օգտակար:

Այո՛, բաւ և բնոր, սակայն այդ դժբաղդ արարածները մի դատարկասուն վայրենի և թախաբանական սխերիմ թշուառ-ուներն, պիճակն՝ որ շատ անդամ և զը-րեթէ ընդ միշտ իրենց փեթակներուն վրայ կը յարձակի, կ'աւերէ, կը դերիէ և կը կողոպտէ վերքեր իրենց ճոխութե-նէն, թէ և իրենք ալ միութեամբ հօր կերպիւ կը զիմարդեն և կը հոգեմէն այդ վայրենամիտ թշուառ իրենց սուր խայ-թոցներով և լաւ ջարդ կուտան:

Բայց դժբաղդ Հայերը չունին խայ-թոց, գորովիւն, միութիւն, քաջու-թիւն, որ գոնէ մեղուաց չափ ալ կարե-նային իրենց դուռներն և իրենց անձը պաշտպանել այդ արհեստաւոր գաղանց գէտ, և ահա կը թողնեն իրենց փեթակն ու բնիկը և կը ցրուին: ահա, ո՞րք ի՞նչ Հայեր, ժամ է օգնութեան հասնիլ, և դերքեր իրենց փեթակաց ըզր դարձնել և հոն իրենց բուն հողին և ծաղկանց վերայ դեռնել:

Ուրախ եմ սակայն որ Հայաստանն ու Հայութիւնն ստիպելու ամենուրեք ձայներ կը լսուին: ոմանք անցեալին, ներկային և ապագային վրայ ճառեր կը յորինեն. ոմանք Հայաստանի մէջ ջրանց-ներ բանալով՝ գետերն ու ծովերն իրա-րու հետ խառնելով՝ վաճառականութիւնը կ'ընդարձակեն, և Հայոց գոյութիւնը կ'ապացուցանեն անհրաժեշտ փաստերով, և որ մեծն է՝ դատարկութեան բառն ամեն օր և ամեն վայրիկեան կը յիշեցնեն: Ուրեմն Հայաստան գետութեամբ յղի է. երջանիկ է ուրեմն ապագայն Հայութեան:

Բոտ մեր տկար դատողութեան, այս պիտի խօսքերն աւելի ստիպիլ երազներ միայն կրնան համարուիլ, քան թէ իր-զութիւն: և ըստ իս՝ հայրենասէր ազգա-յինք եթէ առաջին և նուիրական դործ մը ունին, այն է փութալ առանց վայր-կեան մը գոհնելու՝ հեռացնել Հայերու գլխուն վերեւէն Քրդերն և ազգ տու-րանաւոր Հայ վարդապետներն, որոց մին մարմնոցն գոյութեան և ընչից ունին է, իսկ միւսը հոգեւոյն և մարմնոցն միանգա-մայն: Եթէ մեր ազգային միասնութեան դարձումը հարցնեն միթէ այդ Հայ

վարդապետը ևս Քրդու չափ միասակա՞ր են Հայութեան. մենք առանց վարդեան մը տատանելու՝ կ'ըսենք թէ այո՛, ան-հունապէս միասակար են տարնք քան թէ անոնք:

Ենչ նշանակութիւն ունին այդ ազգա-կրօնաւորներն, որք վաճառեալ անկիւն-ները նստած, առանց ժողովրդեան օ-գուտ կամ ծառայութեան մ'ընելու՝ մի-միայն զայն խուզելու և կողոպտելու ջա-նադիր են: Ի՞նչ առաւելութիւն ունին Քրդերն:

Մինչև հիմա ի՞նչ ստիճանցին ա-դոնք Հայ ժողովրդոց, խեղճ իմաստա-թիւն, ուսուցիչ, լուսաւորութիւն. դո-նէ անոնց ձեռքին մէջ խալիթ մը զը-րին, որ կարող ըլլային իրենք զիրենք պաշտպանել իրենց թշնամեաց դէմ. ո՞ր բանն իմացուցին Հայուն: Ամենէն մեծ՝ Վեհափառ ըստածին քիթն տակ հազա-րաւոր Հայեր ջարդուեցան, կանայք բըւ-նաբարուեցան և առեւանգեցան, ի սուր սուսերի մալեցան, արեւելին վտանգե-րու սէս խաղաց, միթէ ինքը տեղէն ե-րերաց, անհանգիստ եղաւ, ո՞րչափ թուրք, մեղան, գրիչ և չուն հայոցուց Հայոց համար: Պարզ հովիւ մը, երբ ի՞նչ հօտէն գալին ու մը կը յափշտակէ, նա ապագակ կը յարուցանէ, գայլը կը հա-լածէ, և որչափ կարելի է՝ ուն անոր ե-րախէն կը կորցնէ և կաշտակէ: Երկնա-ւոր հովիւն ալ մէկ ոչխարի կ'որոտեն համար երկինքը թալլով ախարհ եկած էր. իսկ այդ Վեհափառն ո՞ր հովիւներէն է արդեօք:

Ժամ է ահա, Հայեր, վաճառ ալդ պարտաւոյժ տղաներուն ապատանա-րան եղող վաճառքն Հայոց մանկուոյն համար դարձանց վերածել, քանզի այդ անպիտաններն այդ վաճառքուն մէջ բու-նած՝ օրն ի բուն պարսպ և անհոգ ժո-ղովրդեան պտղին, հայն ու իւրն և ա-նուշ գիւնին ժողովրդի կուտեն, կը խմեն, յետոյ իրարու մօրուքն բռնելով կը քաշ-կըտեն, հայհոյութիւն, լուսանք ժայթ-քելով միմեանց դէմ, և հրապարակը դայ-թակղութեամբ լցնելով: Ժամ է, . . .

Խմբագիր, ինչպէս դուք կըսէք, անա-չառ և անկրօնքներն զիրիկ այդ վաճ-առքն, որ այդ անպիտան պարտաւոյժնե-րուն կեանքն ու վարքը խորիւրդաւորե-լով եթէ հնար է՝ գործունեաց և պիտու-նի մարդիկ ըլլալու փնտրել մէջ դնեն, իսկ եթէ ոչ, հեռացնեն այդ վաճառքն և անոնց տեղ պիտանաւորներ կարգեն, կամ այդ վաճառքն աշխարհականներու յանձնեն մէկ մէկ քահանայով:

Երբեք, երբ մարդ մը ու ի կուրծ կը խորհի, կը դարձնայ և յապուշ կը կրթի թէ այս անկող ժողովրդոց ինչպէս կրնայ դիմանալ այսչափ դառն նեղու-թեանց և հաղածանայ իր անտոյգ ծա-կատողին միայն ապականելով: Այո՛, պէտք է որ մէկը շուարի և ափ ի բերան մնայ. նաև երբ ազգ մը իւր բաղադար-եաց անխաբ վարձաւորութեամբ և անհրա-քելի փաստերով իւր սխալը կ'ըմբռնէ և ճշմարտութիւնն ակնհեր և կը ճանչնայ և իւր կը դանդաղի գործելու: այո՛, դար-մանաց արժանի է, Հայոց լուսաւորեալ և ուսմանք առած մասը միթէ չգիտէ՞ հաստատապէս թէ ներկայ ժամուս Հա-յաստանի ժողովրդոց ինքզինք պաշտպա-նելու անկարող փնտրել մէջ է, քանզի չունի ուսումը, գորովիւն, քաջութիւն: Քուրդը զայն կը հալածէ, կը կողոպտէ, կը մեղցնէ. ափ բնական է, քանզի այդ վայրագները չգիտեն օրէնք, իրաւունք, խիղճ և Աստուած, հետեւապէս սովորու-կալներն: պէտք է ուրեմն ինչ որ տես-նեն պատուեն, արեւն և աւտեն. որո՞ւ յանձնուած է այս անկող հօտին պահ-պանութիւնը, դաս մը անկար, անպի-տան, ազգ տ, մալի և պարտաւոյժ կրօ-նաւորաց, որոց մէջ բացառութիւն են այն հազաւալիւս անձներ, որոց անձնը-ւէր ջանքերն արեւու սէս կը փայլին և չենք կրնար ուրանալ:

Ահ, միթէ Հայոց լուսամիտ մասը վե-րահասու չեղաւ. դեռ, թէ այդ ազգ տ կրօնաւորներն անկարող են Հայոց ազգը վերահանդնել. միթէ չգիտէ՞ որ ազգոց դործն է ուսել խել և արեւնալ, իրա-րու հետ կազմել և կուտիլ, ազգին ներ-քին խաւերուն մէջ երկպառակութիւն և

որով ցանկ, նշանուածներն իրարմէ գա-տել, աւելի ստուի ստուի մը հետ կա-պել, երբեմն իսկ ամուսիններ իրարմէ քակել, երբեմն քուրդին հետ միանալ, և բաղմիցս վանորէից յառկացած հա-սոյթները գերել գերիկել և իւրացնել, և երբ հայոց ու փորձի ենթարկելը նշմա-րեն, փութալ հաղարուսէս սուտ ու փուճ պատճառներով իրենք զիրենք արդարա-ցնելու համար ազգայն բառնալ և ազ-գին մօրուքն խնդալ: Անուշա ազգը մեղնէ աւելի լաւ գիտէ այս բաները: Թե-րեւս տանց համար կարգ կ'անոն դժեւու-թամբ դեռ հնչած չէ: Ե՛րբ պիտի հնչէ արդեօք. միթէ ժամանակը վաճառն ու-նի: Արեւ ծագեցաւ, Արեւ մարմ մը-տաւ, երէկ և այսօր նոյն և յաւիտեան:

Այլ մենք դարձեալ կ'ընենք, Հայաս-տանի ժողովրդեան համար դուրս և մար-դասիրութիւն պէտք է, և այն ալ որ-չափ կարելի է կանուխ, քանզի այն սե-ռ չոր բողբոճ մը հայը զոր կուտեն, լա-լով ու սղալով է: Իրենց հետեւը երազ է, իրենց երեսին վրայ փշած պաղ հալն իսկ քստմնելի և անսիրտ է: դող ու սար-սափը զիրենք պատած է: Պայագիւր քա-ղաքն մէկ քանի Հայեր սեւայ սլաղեղ եկած՝ բոսիկ և թշուառ փնտրել մէջ, որ իրենց քոյրերն, եղբայրներն և զա-ւակները խանձաղաց և վրաւակաց ներա-քն թողած փախած էին: Քոտիկներն շատ ողորմ էր, անանկ որ մարդու սիրտ չէր կրնար ժաժել որ այդ դժբաղդ արա-րածներուն երեսը նայի: Ասոնց վրայ գիտն անհրաժեշտ պարտականութիւն մ'է, բայց առաւել նախական պարտա-ւորութիւն մ'է տանց գաւառները կըր-թել այնպիսի կրթութեամբ, որ բնութեան այդ գաւառներն արձակ համարձակ չըլինի խորհին և գործեն, յայնժամ ամեն բան տնօրինուած և իր վաճառքին մատչեալ է:

Այս նկատմամբ եթէ ներկայս մէջ միթէ արական բան մը կայ Հայուն հա-մար, ըստ իս, Արարտեան և Գարու-ցափրոց ազգալէն ընկերութիւններն են, զորս պէտք է ամեն ազգամէր սրտեր պատուեն ու նպաստաւորեն՝ որչափ հը-նար է:

Պատար Բարաբաճ

Ա. Զ. Դ.

Դպրոցատեղից-Արեւելեան ընկե-րութիւնը Տարօնայ դատաւին համար դատաւարաց պէտք ունենալով, կը խնդրուի որ Տարօն երթեալու փութա-լով դատաւար Գարօն երթեալու գիւմը Տնօրէն խորհրդոյ սենեակը, ի Սատ-նըճի խան Ղալաթիա, հինգ-չարթի և շարաթ երեկոյ ժամը 10 ին:

Տրուելիւ ամսականը դժայտուցէ:

Ի. Լ. Ա. Ն.

Նիզամիէ էրզաք անպարը իշխն մէհնուրէն մահփուղ պուլունան նու-մանէսի վեճիչ պէշ երիզ էլլի պին գըլէտէն ալթը երիզ պին գըլէտէ գատար շուրութը մալիմէսլիյէ միւ-պայեա խալիթէկի ելվէլիճ իւն դը-լընան Սլթը երկըզըլ թապիր օլու-նան իւլիւնիւ ճէնօլա բիրիճիին իճրա խալիլէն միւնաքասաթընտա պէ-հէր գըլէտի երիզ փարոյա թալիպի էօհաթիթտէ գալմըլ վէ մարթը բու-մինին օն տօղուղանճու. բաղար իր-թէսի կիւնիւ թէքթար միւնաքասա-սընըն իճրաթըլա գարարը գաթիսի-նին վէրիլթէսի մուգարթը պուլուն-մուշ օլմաղա իթասընա թալիպ օլան, լարըն եկվմի մէղըլեւտէ սաաթ եէ-տիտէ Տարի Շուրալի ասքըրիյէ կէ-մէլէրի:

12 մարտ 1879

Պատը Սէրաքէլի

[illegible]